

# انسان شناسی دین



انتشارات فرهامه  
مؤسسه عصر انسان شناسی ایرانیان

---

سرشناسه: اساطوریان، گارنیک، ۱۳۳۲ -

عنوان و نام پدیدآور: دین ملک طاووس، یزیدی‌ها و جهان معنوی آنها/ گارنیک اساطوریان؛ ویکتوریا آراکلوا. ترجمه آرش طهماسبی.

مشخصات نشر: تهران: فرهامه، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۳۲۱ ص.؛ ۱۴/۵ # ۲۱/۵ س م

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۲۸۴-۰۹-۳

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا.

یادداشت: عنوان اصلی: The Religion of the Peacock Angel: The Yezidis and their Spirit World

یادداشت: کتابنامه.

یادداشت: نمایه.

موضوع: یزیدیه.

موضوع: Yezidis

موضوع: دین.

موضوع: Religion

شناسه افزوده: آراکلوا، ویکتوریا، ۱۹۶۸ - م

شناسه افزوده: Arakelova, Victoria

شناسه افزوده: طهماسبی، آرش، ۱۳۵۵ - ، مترجم

شناسه افزوده: متین، پیمان، ۱۳۴۶ - ، ویراستار

رده‌بندی کنگره: BL۱۵۹۵/۱۵م۴ ۱۳۹۵

رده‌بندی دیویی: ۲۹۹/۱۵۹

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۴۵۹۸۰۵۱

---

دین ملک طاووس  
یزیدی‌ها و جهان معنوی آنها

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Asatrian, Garnik S. and Victoria Arakelova (2014) *The Religion of the Peacock Angel: The Yezidis and their Spirit World*, Durham: Acumen Publishing Limited.



[www.farhameh.ir](http://www.farhameh.ir)

[farhameh@gmail.com](mailto:farhameh@gmail.com)

۰۹۱۰۴۵۱۷۲۶۱ - ۸۸۴۳۶۲۹

**دین ملک طاووس**

**یزیدی‌ها و جهان معنوی آنها**

© حق چاپ: ۱۳۹۷، فرهامه

نوبت چاپ: اول

نویسندگان: پروفسور گارنیک آساطوریان؛ دکتر ویکتوریا آراکلوا

مترجم: آرش طهماسبی

ویراستار: دکتر پیمان متین

نسخه‌پرداز و نمایه: رویا ابراهیمی

طراحی جلد: آتلیه مؤسسه عصر انسان شناسی ایرانیان

شمارگان: ۳۰۰ جلد

© همه حقوق برای انتشارات فرهامه محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری، اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

دین ملک طاووس  
یزیدی‌ها و جهان معنوی آنها

پروفسور گارنیک آساطوریان  
دکتر ویکتوریا آراکلوا

ترجمه آرش طهماسبی  
ویراستار: دکتر پیمان متین



فرهامه



## سخن ناشر

دربارهٔ یزیدی‌ها آثار دقیق و مستند چندانی به زبان فارسی وجود ندارد و همین امر سبب شده تا دربارهٔ آنها پیش‌داوری‌ها و قضاوت‌های ناآگاهانه و درآمیخته با سوء تعبیر صورت بگیرد. این وضعیت را فقط با انتشار آثار موجه و دقیق علمی که بر اساس داده‌های میدانی و پژوهش‌های میان‌رشته‌ای گردآمده باشند، می‌توان تغییر داد. کتاب حاضر تلاشی است محققانه در جهت شناخت همه‌جانبهٔ این قوم از دیدگاه تاریخی-جغرافیایی، زبان‌شناسی و دینی-فرهنگی. تا زمانی که مطالعات معتبر دانشگاهی دربارهٔ یزیدی‌ها صورت نگرفته باشد، دانسته‌های ما مبتنی بر گمانه‌زنی و تفسیر و تعبیرهای سوگیری شده و مخدوش است. از این‌رو اثر حاضر به بازشناسی هویت تاریخی و فرهنگی آنها می‌پردازد و نقاط تلاقی و اشتراک فرهنگی میان ما و آنها را نشان می‌دهد و از طریق بازنمایی جهان‌بینی آنها فرهنگ کمتر شناخته‌شدهٔ یزیدی و زمینه‌های تاریخی موجد آن را بیان می‌کند. لازم به توضیح است که همچون هر مطالعهٔ علمی، این کتاب و

انتشار آن به زبان فارسی فقط برای آشکار کردن هویت فرهنگی و ناگفته‌های علمی پیرامون یزیدی‌ها می‌باشد. انتشارات فرهامه در راستای اهداف مشخص مردم‌شناسی و فولکلور و در زمینه پژوهش‌های قوم‌شناسی به انتشار این کتاب اقدام کرده است و از شائبه تبلیغ یا ترغیب به هرگونه جهان‌بینی خود را مبرا می‌داند.



## فهرست

پیش‌گفتار ..... ۱۳

بخش نخست: خدای یگانه و تثلیث یزیدی

فصل اول: خدای یگانه ..... ۲۳

فصل دوم: ملک طاووس: پیشوای تثلیث ..... ۳۷

پیدایش تصویر طاووس ..... ۶۱

ملک طاووس به‌عنوان پرندهٔ طاووس و دوگانگی کیهانی او ..... ۶۵

ملک طاووس به‌عنوان فرشتهٔ رانده‌شده ..... ۷۴

شرف‌الدین ..... ۸۱

ملک طاووس در سنت‌های دیگر ..... ۸۲

فصل سوم: شیخ‌عدی ..... ۸۷

شیخ‌عدی، یک شخصیت تاریخی ..... ۸۷

شیخ‌عدی در مقام خدا ..... ۹۰

فصل چهارم: سلطان یزید ..... ۱۰۱

بخش دوم: گروه خدایان یزیدی و ویژگی های

فصل پنجم: خدایان کهتر، قدیسان و مردان روحانی یزیدی ها ..... ۱۱۷

رب النوع آذرخش، رب النوع برق و باد ..... ۱۲۰

شیخ موسه سور (شیخ موس)، رب النوع باد و هوا ..... ۱۳۴

خورشید و ماه، شیخ شمس و فخرالدین ..... ۱۳۷

پیر آ فاط، مادر یزیدی ها ..... ۱۵۷

خاتونا فرخا ..... ۱۶۶

شیخ کراس، روح لباس ..... ۱۶۸

ممه شیوان و گاوان زرزان، رب النوع های گله دام ..... ۱۷۳

«فرشته مهربان» - رب النوع قضیب ..... ۱۷۹

درویش ارض - رب النوع زمین ..... ۱۸۹

شیخ علی شمسان - حامی و محافظ مسافران ..... ۱۹۷

خطاجوت - روح شخم و کشت ..... ۱۹۸

خدانه ماله - روح پشتیان خانه و خانواده ..... ۱۹۹

پیراستیر - روح رختخواب ..... ۲۰۱

شیخ مند یا پیرمندی گورا - سالار گورها ..... ۲۰۲

خضرنبی (نوی) - رب النوعی جهانشمول ..... ۲۰۵

ابراهیم خلیل - «دوست خدا» ..... ۲۱۰

جن طیار - سالار جن ها ..... ۲۱۲

پیرلبنان - روح بنایان ..... ۲۱۳

نتیجه گیری ..... ۲۱۴

۲۱۷.....	فصل ششم: جلوه‌های طبیعت و اجرام سماوی در سنت یزیدی.....
۲۱۸.....	حیوانات.....
۲۲۵.....	گیاهان.....
۲۳۲.....	اجرام سماوی.....
۲۳۹.....	فصل هفتم: التقاط‌گرایی (آمیغ‌گرایی) مذهب یزیدی.....
۲۴۰.....	قیاس با فرقه‌های افراطی شیعه.....
۲۴۵.....	ریشه‌های گنوسی در یزیدی‌گری.....
۲۵۴.....	میراث تصوف در سنت یزیدی.....
۲۵۸.....	نتیجه‌گیری.....
۲۶۱.....	پیوست.....
۲۹۹.....	کتاب‌شناسی.....
۳۰۹.....	نمایه.....



## پیش‌گفتار

مردمانی که به نام یزیدی‌ها (به کردی: ایزدی)<sup>۱</sup> شناخته می‌شوند، در پهنه جغرافیایی وسیعی از شمال عراق و سوریه گرفته تا شرق ترکیه، ارمنستان و گرجستان گسترده شده‌اند و معمولاً یکجانشین هستند، گرچه به قبایل کوچ‌رو متعددی هم تقسیم شده‌اند. اگر بخواهیم دقیق‌تر بگوییم، یزیدی‌ها امروزه در ناحیه شیخان عراق، شمال غرب موصل، و جبل سنجار (چیه سنگاله)، غرب موصل؛ در سیروج، بیرجک، کیلس، آفرین، عامودا، قمیشلی در سوریه؛ در ایروان و نواحی آراگاتسوتن، آرتاشات و تالین<sup>۲</sup> در ارمنستان، در تفلیس گرجستان؛ در سرزمین کراسنودار<sup>۳</sup> و برخی نواحی دیگر در روسیه؛ در اروپای غربی، مشخصاً آلمان. تقریباً تمامی جمعیت یزیدی ترکیه که پیش از این در اقامتگاه‌های کوچک و محدود در مراکز روستایی طورعبدین، نصیبین،

---

1. *Ēzdi*

2. Aragatsotn, Artashat, Talin

۳. Krasnodarskij: یکی از استان‌های کشور روسیه که به همراه پنج واحد فدرال دیگر اطراف آن تشکیل ناحیه فدرالی جنوبی را داده‌اند - م.

دیاربکر، موش، ساسون، بتلیس، و کرانه بالادست رود فرات زندگی می‌کردند، به سوریه یا آلمان و سایر کشورهای اروپای غربی مهاجرت کردند. ظهور جوامع یزیدی در روسیه نتیجه مهاجرت اقتصادی از ارمنستان و گرجستان در دهه ۱۹۹۰، بعد از فروپاشی اتحاد شوروی و آغاز بحرانی‌ترین شرایط اقتصادی جمهوری‌های تازه استقلال یافته نواحی ماورای قفقاز بود.

جمعیت کل یزیدی‌ها را فقط می‌توان تخمین زد. در عراق حدود ۲۰۰ هزار نفر، در سوریه ۸۰ تا ۱۰۰ هزار نفر، ارمنستان ۴۵ تا ۵۰ هزار نفر، گرجستان ۲۰ تا ۲۵ هزار نفر، روسیه ۱۰ تا ۱۵ هزار نفر، اروپای غربی ۴۵ تا ۵۰ هزار نفر؛ در کل چیزی بین ۴۰۰ تا ۴۵۰ هزار نفر. یزیدی‌ها با نوع خاصی از گویش کردی شمالی (کُرمَاجی) صحبت می‌کنند که خودشان آن را یزدکی (ēzdiḱī) یعنی زبان یزیدی می‌نامند. از لحاظ دینی، یزیدی‌ها محصول محیط غیرجزمی<sup>۱</sup> خاور نزدیک هستند. عمیقاً ریشه در شکلی از تصوف دارند، اما عناصر متعددی از مسیحیت، مکتب گنوسی، آیین‌های کافرکیشی (پاگانیسم) محلی و غیره را نیز در خود گرد آورده‌اند. به علت ویژگی منحصربه‌فرد مذهب‌شان غالباً به‌طور سنتی کافرکیش (پاگان)، مرتد یا شیطان‌پرست محسوب می‌شوند و از این‌رو قرن‌ها هدف تعقیب و آزار از سوی جوامع افراطی مسلمان منطقه بوده‌اند. بنابراین، به نظر می‌رسد تقریباً در تمام طول تاریخ خود این مردمان سرسخت و شجاع ذره‌ای از پایمردی خود نکاسته و تقریباً در کشاکش دائمی برای بقا در میان همسایه‌های کرد و ترک خود بوده‌اند.

این گروه بسته و منزوی که از داشتن متون مقدس خود محروم بوده است، سنت شفاهی (lore) غنی و چندوجهی خود را گسترش داده است که

1. non-dogmatic

ضمن تثبیت سنت مذهبی، در حال حاضر تنها منبع معتبر برای تحقیق یزیدی‌ها می‌باشد.<sup>۱</sup> کتب به اصطلاح مقدس یزیدی‌ها به نام کتاب جلو و مصحف رَش (کتاب سیاه) که بعدها تدوین شده‌اند، همچنان مایه‌هایی از مذهب راستین و سنت این قوم را در خود حفظ کرده‌اند.<sup>۲</sup> این متون مختصر که بیشتر حاوی سنت شفاهی مذهبی هستند تا اطلاعاتی در مورد دانش مقدس یزیدی، به تدریج به بخشی از سنت تبدیل شده‌اند و اکنون از سوی خود یزیدی‌ها به عنوان نوشته‌هایی مقدس نگریسته می‌شوند.

مرکز دینی اصلی یزیدی‌ها در دره لالش، ناحیه شیخان (شمال عراق) واقع شده است؛ جایی که پرستشگاه‌های بیشتر قدیسین و چهره‌های مذهبی یزیدی‌ها در آن قرار دارد. اینجا همچنین مرکز آموزشی سنن یزیدی هم محسوب می‌شود. مرکز جلوس رهبر روحانی یزیدی‌ها که با لقب میر شناخته می‌شود، نزدیک روستای بدره است.

دین ویژه یزیدی‌ها یکی از رازآمیزترین پدیده‌های محیط غیرجزمی خاور نزدیک است که خیلی کم مورد مطالعه قرار گرفته است. اما رفته‌رفته طی سه دهه اخیر نظر بسیاری از پژوهشگران مطالعات دینی را به خود جلب کرده است. علی‌رغم اشارات متعدد سیاحان، مسیونرهای مذهبی، افسران نظامی و محققان به وجود این مردم اسرارآمیز و برخی صفات و آداب و رسوم

۱. نگاه کنید به:

V. Arakelova, "On Some Peculiarities of the Yezidi Lore Translation," *Oriental Languages in Translation* (Polish Academy of Sciences, Krakow), 3 (2008): 97-104.

۲. جزئیات بیشتر در:

P.A. Marie, "La découverte récente des deux livres sacrés des Yézidis", *Anthropos. Internationale Zeitschrift für Völker- und Sprachenkunde* 6 (1911): 1-39; M. Bittner, *Die heilige Bücher der Jeziden oder Teufelsanbeter (kurdisch und arabisch)*, Vienna, 1913.

خاص ایشان، پژوهش‌های بنیادینی در خصوص تاریخ و مذهب یزیدی‌ها کم‌وبیش از حدود دهه ۱۹۷۰ آغاز شد. ماهیت بسته این اجتماع غریب و دشواری‌ها در تفسیر سنت شفاهی مذهبی آنها — یعنی اولین منبع مطالعه سنن این قوم — هنوز مانعی جدی بر سر راه پژوهشگران این عرصه است. باوجوداین، ترجمه و انتشار جاری دانش شفاهی دینی یزیدی‌ها، تفسیر و حاشیه‌نویسی مناسب در مورد آن — توسط خبرگان سنتی و پژوهشگران امور مربوط به یزیدی‌ها — درک تدریجی ضروریات آموزه دینی پیچیده آنها را میسر ساخته است.

یزیدی‌گری پدیده منحصر به فردی است، یکی از نمونه‌های بارز هویت قومی — مذهبی متمرکز بر دینی معین، دینی که یزیدی‌ها آن را شرف‌الدین می‌نامند (نگاه کنید به: فصل دوم، ذیل عنوان «شرف‌الدین») می‌باشد. ویژگی‌های خاص این نظام مذهبی محدود به التقاط‌گرایی آن نیست — که برخی عناصر آن ریشه در تصوف و تعدادی در شیعه‌گری افراطی دارد و مایه‌هایی از باورهای پیشااسلامی و مکتب گنوسی و سایر سنت‌های به‌جامانده از دنیای باستان را در خود گردآورده است — بلکه جنبه‌های خاصی نیز دارد که منحصر به ایمان یزیدی است و معرف تعلق پیروانش به ازدیخانا — یعنی خود جامعه غریب و مرموز یزیدی‌ها. در این مورد وقتی بحث به مشخصات جامعه یزیدی در وضعیت فعلی‌اش می‌رسد، کاملاً مجازیم که نه‌تنها به هویت مذهبی یزیدی‌ها بلکه به وحدت و هویت قومی یزیدی تأکید نماییم. به عبارت دیگر یزیدی‌ها بدون تردید قومی مستقل و جدا از کردان می‌باشند هرچند به گویش کرمانجی تکلم می‌نمایند.

تجزیه و تحلیل تاریخی جوامع قومی — مذهبی گوناگون در خاورمیانه و آسیای مرکزی نشان داده است که توسعه آنها مشخصاً بر دار مشخصی دارد:



رانه‌ای برای تقویت هویت قومی.<sup>۱</sup> پویایی توسعه جوامع قومی - مذهبی (از هویت مذهبی به قومی - مذهبی و در نهایت ادعای قومیتی خاص در بستر نوین)، به صورت نقطه عطف این جریان یا دست‌کم به شکل پارادایمی بسیار مهم در توضیح بردار قومی توسعه هر جامعه قومی - مذهبی در بلندمدت ظاهر شده است.

در خوانش ما، گروه قومی - مذهبی در جریان فرآیند تثبیت و توسعه خود از مراحل متعددی گذر می‌کند. پیش از هرچیز، خود را از بستر مذهب پیشین‌اش جدا می‌سازد و «عمود» نوینی را برافراشته می‌کند که حول آن آموزه منحصر به فرد تازه‌ای شکل می‌گیرد. این عمود ویژگی مذهبی بنیادین جامعه جدید را فراهم می‌آورد. بعد مرحله «بستن» جامعه فرامی‌رسد: در واقع، درون‌همسری سفت و سخت تضمینی برای حفظ دانش غریب در داخل همان جامعه می‌شود (تأحدودی، درون‌همسری ناشی از شرایط خصمانه هم هست، مثلاً وقتی که بیگانگان به یک گروه عقاید انحرافی و ارتداد را نسبت می‌دهند). دقیقاً همین درون‌همسری است که جامعه قومی - مذهبی را از بقیه، یعنی بقیه گروه‌های خاص دیگر (فرقه‌های عرفانی و غیره) که فقط با طی مراحل و گذراندن آزمون‌های خاص تشریف به عضویت‌شان درمی‌آیند، متمایز می‌کند. به عبارت دیگر، همین درون‌همسری است که یک گروه قومی - مذهبی، و بنابراین در تحلیل نهایی، بردار قومی توسعه یک جامعه جدید را تعریف می‌کند که به موجب آن مذهب همچنان شاخص اصلی تمایز با دیگران باقی می‌ماند.

۱. نگاه کنید به:

Arakelova, "Ethno-religious Communities: To the Problem of Identity Markers," *Iran and the Caucasus* 14/1 (2010): 1-19; idem and S. Davtian, "Yezidy - vektor etničnosti," *Iran-Namē* (Yerevan), 41 (2009): 75-84.

فرآیند تشکیل یزیدی‌ها به‌عنوان یک گروه قومی — مذهبی جدا در فاصلهٔ زمانی بین قرن‌های یازدهم و چهاردهم میلادی در ناحیهٔ سنجار در شمال عراق روی داد. جدایی مذهبی یزیدی‌ها از محیط بومی خود در صحنهٔ هزاررنگ مذهبی میان‌رودان روی داد که در آن افکار و عقاید گوناگون از اسلام و مسیحیت گرفته تا افکار گنوسی و باورهای محلی با هم گره خورده و در هم آمیخته شده‌اند. در محیط به‌شدت بستهٔ سلسلهٔ تصوف عدیویه که هستهٔ جامعهٔ جدید را تشکیل می‌داد، اساساً آموزهٔ مذهبی منحصربه‌فرد تازه‌ای شکل گرفت و گسترش یافت که در کمال تعجب فاقد اصل جزمی (dogma) مشترک به معنای دقیق کلمه بود. با نگرداشتن برخی اصول اسلامی تصوف، یزیدی‌ها عناصر متفاوت و حتی متناقض بسیاری از جریان‌های مذهبی منطقهٔ مورد سکونت خود را وارد آیین‌شان نمودند. آنها با افکار حاشیه‌ای متعدد موجود در محیط غنی از تعالیم ارتدادی خود که از مرکز ثقل راست‌کیشی بسی فاصله داشت، سیراب شدند. باین‌حال، برخی عناصر یزیدی‌گری به‌شدت خاص این مذهب است، حتی در کل منطقه هم منحصربه‌فرد است، به‌طوری‌که به‌سختی می‌توان طینینی از آنها را در آموزه‌های دیگر پیدا کرد (حتی اگر شباهت‌های سنخ‌شناختی<sup>۱</sup> هم در دست باشند). در واقع، معلوم می‌شود که این ویژگی‌های خاص در ایدئولوژی مذهبی یزیدی‌ها نقش بنیادین ایفا می‌کنند و شاخص‌های اصلی خودآگاهی محسوب می‌شوند، به‌طوری‌که یزیدی‌ها و مفاهیم یزیدی‌گری را آن‌طور که در مجموعهٔ درهمی از وجه تمایزات مشاهده می‌شود، تعریف می‌کنند.

در کتاب حاضر منحصراً به اصول بنیادین هویت یزیدی، یعنی دین‌شان

---

1. typological parallels

یا به‌طور دقیق‌تر حلقه‌خدايان (پانتئون) مردم یزیدی در ابعاد مختلف آن، می‌پردازیم. ایده‌ی یک خدا و تجلی‌های گوناگون او، ربانیت یزیدی‌ها، قدیسان، متولیان مقدس، شخصیت‌های روحانی هدف بلندمدت ما در این کتاب هستند. قصد نداریم که فقط تصویری از شخصیت‌های این حلقه‌خدايان را ارائه دهیم، بلکه می‌کوشیم حوزه‌های نفوذ، خویشکاری‌ها (عملکردها) و ویژگی‌های خاص آنها را تعیین و معرفی کنیم، تبارشناسی آنها را در اعماق تاریخ دنبال نماییم، و به‌طور خلاصه جایگاه آنها در نظام ایمان یزیدی را مشخص کنیم. برخی بخش‌های این کتاب قبلاً در قالب مقاله‌هایی منتشر شده است، اما ضرورت مبرم منبع جامع و یک‌دستی در مورد خدايان و شخصیت‌های مذهبی یزیدی در قالب کتابی مانند این از دیرباز کاملاً احساس می‌شد. درحالی‌که اغلب مقالات و پژوهش‌های مربوطه به مسائل و مشکلات تاریخ و نگاره‌شناسی<sup>۱</sup> یزیدی‌ها (مثلاً کاری که بیرگل آچیکیلدیز<sup>۲</sup> انجام داد)، بقای آنها در میان مردمان متخاصم با ایشان (آثار آلفونس مینگانا<sup>۳</sup> در ابتدای قرن بیستم، و جان گست و اِشتر اَشپِت<sup>۴</sup> بعدها)، و جنبه‌های عمومی مذهب آنها برحسب مراسم و آیین‌ها و نیز سنت مکتوب آنها در ثبت متون مقدس (اتل دروئر، جوزپه فورلانی، فیلیپ کرین‌بروک<sup>۵</sup> و دیگران) اختصاص داده شده است ما درعوض سعی کرده‌ایم فضایی را کشف کنیم که اغلب محققان دیگر نادیده گرفته‌اند: کندوکاو مفاهیم الوهیت

1. iconography

2. Birgül Açıkyıldız

۳. Alphonse Mingana: متخصص الهیات، مورخ، شرق‌شناس، سریانی‌پژوه آشوری‌تبار اهل عراق بود (۱۸۷۸-۱۹۳۷). او بیشتر به خاطر جمع‌آوری مجموعه‌ی مینگانا مشهور است.

4. John Guest و Eszter Spät

5. Lady Ethel Drower, Giuseppe Furlani, Philip Kreyenbroek

یزیدی در پرتو تحلیل تطبیقی ادیان. در ضمن در این کتاب عبارت حلقهٔ خدایان (پانتئون) یک اصطلاح شرطی است.

این اثر به‌مثابهٔ یک پژوهش اصیل و دست‌اول اساساً بر پایهٔ متون یزیدی و منابع جمع‌آوری‌شده توسط نگارندگان هنگام فعالیت میدانی‌شان در جوامع یزیدی‌نشین ارمنستان، گرجستان، روسیه و ترکیه در طول ۱۴ سال اخیر شکل گرفته است. در واقع، آنچه در ادامه می‌آید، متون کلیدی یزیدی‌ها در مورد دنیای معنوی و جهان‌بینی‌شان هست که برای اولین بار به خط و زبان انگلیسی [و در اینجا، به فارسی] برگردانده می‌شوند. ایدهٔ تهیهٔ این کتاب و نیز ویرایش آن به همراه توصیه‌ها و بازبینی‌های بعدالتحریر، همگی متعلق به دوست‌مان پرفسور گری ترامپف (استاد تاریخ ادیان در دانشگاه سیدنی، استرالیا) است. مؤلفان صمیمانه‌ترین سپاس‌های خود را نثار ایشان می‌کنند. اگر روح پژوهندگی، دلگرمی‌ها و راهنمایی‌های گری نمی‌بود، انجام این مهم هرگز امکان‌پذیر نمی‌شد؛ پس به رسم یزیدی‌ها می‌گوییم: خوه ده مه بی<sup>۵</sup> ته نه که، گه ری،<sup>۶</sup> (خدا تو را حفظت کند، گری).

گارنیک آساطوریان و ویکتوریا آراکلووا<sup>۱</sup>